

Бурлука Олена Вікторівна, кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна
e-mail: lena.burluka@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-0378-3763

САМООСВІТА ОСОБИСТОСТІ В ПАРАДИГМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Досліджено орієнтованість сучасної системи освіти на активність особистості, самостійність у виборі тематики і часу засвоєння інформації. Відзначено, що перехід до нової парадигми освіти з домінантою самоосвіти збігається з індивідуальними потребами людей і відбувається при поєднанні інституціональної освіти і самоосвіти. Самоосвіту особистості розглянуто як соціокультурне явище, що пов'язане не тільки з освітою, а і з розвитком суспільства в цілому.

Ключові слова: самоосвіта особистості, самоосвітня діяльність, інформатизація суспільства, самостійність особистості, освітня парадигма, система освіти.

Постановка проблеми. Прискорення сучасного рівня розвитку людства вимагає від людини різноманітної, багаторівневої та різнопланової підготовки, яка дозволить адаптуватися до швидкоплинних змін у суспільному, економічному, політичному і культурному житті. Каталізатором, інструментом, засобом соціальної мобільності людини стає освіта, яка розширює можливості доступу до інтелектуальних і культурних цінностей. Збільшення інтелектуального потенціалу дозволяє людині добре орієнтуватися в інформаційному просторі, засвоювати нові професії, уміти знаходити нестандартні рішення, знайти своє місце в житті та реалізувати свій особистісний потенціал. Сьогодні освіта розглядається як відкритий процес, що відбувається не тільки в стінах спеціальних навчальних закладів під керівництвом викладачів-професіоналів, а й у структурах неінституціалізованого характеру. Це здійснюється на основі освоєння особливостей і закономірностей процесів самоосвіти, яка стала одним із чинників виживання особистості в сучасних умовах, способом досягнення життєвого успіху. Самоосвіта дозволяє особистості виробляти життєву стратегію незалежно від обставин і ситуацій, що складаються в її професійній і соціальній біографії. Самоосвіта сприяє самовизначенню особистості, що відбувається завдяки самостійній організації навчальної,

пізнавальної діяльності, полягає в управлінні цією діяльністю, у формуванні активної життєвої позиції. Тому самоосвіта особистості стала визначною складовою в освітній парадигмі багатьох країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку педагогів, психологів і соціологів для справжнього особистісного розвитку потрібна самоосвітня діяльність, що задовольняє потребу в самопізнанні, пізнанні й особистісному зростанні. Аналіз класичної та сучасної літератури в напрямі встановлення сутності поняття самоосвіти (О. Баранніков, Ю. Бабанський, Л. Виготський, Ф. Громцева, В. Зінченко, Є. Льїн, П. Каптерев, В. Караковський, І. Мещерякова, Б. Райський, С. Рубінштейн [6], В. Серіков [7], М. Скаткін, В. Слободчиков, В. Шадриков, О. Шукліна та ін.) дозволяє зробити висновок, що самоосвіта – це цілеспрямована, самостійна, систематична пізнавальна діяльність людини щодо розширення і поглиблення своїх знань, удосконалення наявних і придбання нових умінь, навичок, способів дій, стосунків тощо. Самоосвіті як психологічному процесу присвячені роботи Б. Ананьєва, О. Леонтєва, С. Рубінштейна [6]. Педагоги Ю. Бабанський, В. Беспалько, П. Блонський, В. Вахтеров бачать у самоосвіті шлях до самовдосконалення особистості. Роботи В. Слободчикова присвячені вивченню структури і змісту самоосвіти. Отже, у сучасній гуманітаристиці проблема самоосвіти особистості займає значне місце. Однак, визнаючи велику цінність результатів попередніх досліджень, ми не знайшли в них відповіді на питання про те, яку роль відіграє самоосвіта особистості в парадигмі сучасної системи освіти.

Формулювання цілей. Сучасна соціокультурна ситуація орієнтована на розвиток здібностей особистості, на вироблення власних способів щодо максимального розкриття її потенціалу. Саме тому вважається необхідним дослідити самоосвіту особистості як складову нової освітньої парадигми.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві відбувається глобальна інформатизація практично всіх сфер діяльності. Цей перехід безпосередньо пов'язаний із зміною ролі різних ресурсів, формуванням нових принципів функціонування соціальних систем та інститутів, механізмів соціальної взаємодії тощо. У ринкових умовах конкурентоспроможність людини багато в чому залежить від здатності і готовності вирішувати економічні та науково-технічні завдання, упроваджувати й освоювати нову техніку, технологію, вести активну комерційну діяльність. Це вимагає цілеспрямованих та енергійних зусиль і здібностей долати стереотипи, що склалися, підходів у підвищенні своєї професійної компетентності, загальнокультурного рівня, творчої самостійності, морально-психологічних особистісних якостей тощо. Сьогодні від людини вимагається готовність гідно зустрічати будь-яку професійну ситуацію, бути готовою до перепідготовки в професійній діяльності. Тобто досягнення соціально-економічної стабільності, перспективи розвитку

особистості безпосередньо залежать від її вміння орієнтуватися і самостійно засвоювати нову інформацію. У цих умовах базова освіта повинна дати особистості вміння вчитися і здобувати освіту впродовж усього життя, освоювати нові професії в майбутньому, мати чітку життєву позицію, виробити системні компоненти саморегуляції, уміти проєктувати перспективи свого розвитку. У свою чергу, розвиток суспільства залежить від загальноосвітнього і загальнокультурного рівня його членів.

Для успішної професійної діяльності людина повинна не тільки добре володіти знаннями і навичками, а відчувати себе повноцінною особистістю, повноправним членом суспільства, бути досить розвиненою в культурному, моральному, психологічному рівні. Досягти цього можна шляхом постійного підвищення своєї професійної та загальнокультурної компетенції, розвитку власного інтелекту і творчої самостійності в процесі індивідуальної роботи. Компетентність як сукупність знань, умінь, навичок і якостей особистості необхідна для її соціально-психологічної адаптації до мінливих умов реальності та надає можливості забезпечити гармонійні стосунки з оточуючим світом. Самостійний вибір людиною свого життєвого шляху, цілей, цінностей, моральних норм, майбутньої професії та умов буття здійснюється за допомогою пізнання, виявлення й аналізу своїх можливостей, здібностей, схильностей, інтересів і установок, усвідомлення свого місця в суспільстві.

При сучасній динаміці розвитку суспільства особливе значення приділяється знанням, кваліфікації, професіоналізму, тому підвищена увага до освіти є однією з тенденцій сьогодення. Отже, актуальною стає здатність фахівців використовувати ресурс інформаційних технологій щодо постановки і вирішення професійних завдань. Володіння цими технологіями підвищує конкурентоспроможність, мобільність фахівців, дає важливий інструмент постійного саморозвитку та підвищення кваліфікації. Особливу роль має процес, що призводить до перетворення інформації на знання. Це і є самоосвіта, що стає домінуючим видом діяльності в інформаційному суспільстві. Такий високий статус самоосвіта набуває і як засіб збагачення не тільки індивіда, а й суспільства. Не випадково Е. Тоффлер відзначає, що інтелектуальний капітал замінює дороге устаткування, а «знання зменшують потребу в сировині, праці, часі, просторі, капіталі і інших ресурсах, стаючи незамінним засобом – основним ресурсом сучасної економіки, цінність якого постійно зростає» [8, с. 273].

Одна з основних характеристик інформаційного суспільства, підкреслював у своїй теорії постіндустріального суспільства Д. Белл, – виробництво і споживання нового знання. Воно стає джерелом нововведень і основою соціальної організації [1, с. 224]. Інформаційне суспільство пов'язують не лише з появою принципово нових технологій, із використанням комп'ютерної

техніки і так званої «екранної» культури, а в основному з домінуванням інформації, що призводить до осмислення нової ролі та значно збільшених можливостей освіти і самоосвіти. Цілі освіти змінюються: від передачі фактичних знань і алгоритмів до передачі та розвитку способів діяльності щодо взаємодії із зовнішнім і внутрішнім світом. Для їх реалізації і з метою вирішення протиріччя сучасної системи освіти – між швидким темпом приросту знань у сучасному світі й обмеженими можливостями їх засвоєння індивідом – педагогічна теорія і практика переходять до максимального розвитку здібностей людини, саморегуляції та самоосвіти. Спрямованість парадигми «від освіти – до самоосвіти» поступово переносить акцент на самоосвіту. У житті окремих груп людей самоосвіта починає домінувати як вид діяльності в структурі освіти та і в цілому в способі їх діяльності. Необхідність у самоосвіті викликана передусім потребами самої людини. Адже в сучасних умовах, як відзначає відомий учений Е. Тоффлер, знадобляться нові вміння і навички в трьох основних сферах: умінні вчитися, умінні спілкуватися й умінні вибирати. А тому в школах майбутнього повинні викладатися не лише сума знань, але і вміння ними оперувати [9, с. 450]. На ці основні показники якості сучасного освітнього процесу і націлені нові освітні стандарти.

Концепція сучасної освіти включає весь процес формування особистості. Результат освіти розглядається поза жорстким зв'язком із способом його отримання. Сюди включають не лише всі види навчальних закладів і освітніх програм, але також соціальне і виробниче оточення, установи культури, книги, засоби масової комунікації і сферу міжособистісного спілкування. Цей підхід дозволяє особистості отримувати нове зі всього, що її оточує; зберігати інтерес до нього незалежно від освітніх структур, які значною мірою покликані вже не стільки задовольнити потреби особистості раз і назавжди, скільки дати новий поштовх у процесі постійного пізнання шляхом самоосвіти.

Самоосвіта особистості як один з основних напрямів розвитку освітніх систем сучасності спирається на сукупність принципів, реалізація яких сприяє досягненню головної мети неперервної освіти – формування освітніх потреб упродовж життя і створення умов щодо їх реалізації. Формування активної особистісної позиції – одне з базових завдань самоосвіти, оскільки йдеться не стільки про задоволення індивідуальних потреб за допомогою пропозиції готових рішень, скільки про формування вміння вчитися, інтересу до пізнання, уміння планувати свою освітню і життєву траєкторію, нести відповідальність за свій успіх або невдачі.

У такому ракурсі початкові концептуальні основи самоосвіти закладалися у феноменології та екзистенціалізмі. Філософські напрями, що розгорнулися в 20-ті й 30-ті рр. ХХ ст., фактично створили ґрунт для переосмислення по-

няття освіти в рамках ідеї розвитку. У роботах Е. Шпранглера, М. Шпенглера, В. Гуардіані, Т. Літта, а потім Ж.-П. Сартра і М. Мерло-Понті закладалися основи екзистенціальної педагогіки, а в той же час і концептуальна база ідеї самоосвіти особистості, яка отримала розвиток завдяки вкладу міжурядових організацій, таких як ЮНЕСКО, Міжнародна організація праці (МОП), Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Рада Європи і Європейська економічна спільнота (ЄЕС). Певний вклад внесли й авторитетні міжнародні неурядові організації, особливо Римський клуб.

Завдяки даним філософським і педагогічним ідеям самоосвіта сприймається сьогодні як принцип організації освітніх систем, як базовий вектор розвитку суспільства й особистості, як чинник їх інтелектуального потенціалу. У результаті такого підходу самоосвіта є умовою всебічного розвитку особистості, збагачення її творчого потенціалу за допомогою реалізації здібностей, а також збільшення компетенції, удосконалення раніше отриманих знань і навичок. Польський педагог В. Оконь сформулював ідею самоосвіти як такий вид навчання, при якому мета, зміст, умови і засоби залежать від самого суб'єкта. Це процес абсолютно самостійного навчання людини, і оптимального рівня самоосвіта досягає тоді, коли вона перетворюється на постійну життєву потребу людини, основу її освіти впродовж усього життя, поведінки і способу життя [5, с. 164]. Таке розуміння самоосвіти розкриває значний потенціал для особистості і суспільства, не окреслюючи конкретні рамки, напрями і форми розвитку людини, а припускає її активну позицію щодо своєї освітньої траєкторії, яка не має кінцевого характеру.

Суспільство і його інститути стають активуючим середовищем щодо діяльності особистості, де головним є те, що в центр усіх освітніх процесів ставиться людина, для якої необхідно створити оптимальні умови щодо повного розвитку її здібностей. У результаті самоосвіта стає новим етапом взаємодії особистості й суспільства. У зв'язку з цим слід зазначити, що самоосвіта не лише надає широкі можливості особистості, але і пред'являє певні вимоги до неї. Оскільки тільки в ситуації вибору і готовності до неї різноманітні джерела інформації стають засобами освітньої діяльності, а сам процес залучення людини до різних джерел знань стає самоосвітою. На переконання американського вченого Ф. С. Шлехті, ті молоді люди, які успішно засвоять базовий курс освітньої програми, навчаються застосовувати свої знання в знайомій ситуації, отримують дипломи, але не вмітуть самостійно працювати з інформацією і набувати знання, не зможуть розраховувати на успішне функціонування в постіндустріальному суспільстві XXI ст. [11, с. 23]. Самостійне придбання знань, здатність до пізнавальної діяльності лежать в основі процесу самоосвіти. Самоосвіта націлює особистість на об'єктивне пізнання дійсності, на самопізнання, самоорганізацію, самовдосконалення.

Інформатизація освіти і професійної діяльності людини актуалізує використання інформаційних технологій. Таким чином, трансформуються способи самоосвіти, забезпечуючи доступність інформації, полегшуючи її пошук і в той же час надаючи відповідні інструментальні засоби роботи з нею: логічні, математичні, статистичні та ін. Завдяки поєднаному, комплексному використанню цих засобів створюються умови щодо творчості, оптимізуються можливості та розширюються межі самоосвітньої діяльності. Готовність до застосування інформаційних технологій у самоосвіті пов'язана з особистісними екзистенційними смислами майбутнього фахівця, його соціокультурними компетенціями, у системі яких володіння комп'ютером є засобом не тільки оптимізації пізнавальної і практичної діяльності, а й міжособистісного спілкування та самореалізації.

Одними з найважливіших результатів самоосвіти є вміння об'єктивно оцінювати себе у світі, готовність до активної конструктивної взаємодії з людьми й ухвалення відповідальних життєво важливих рішень, що, відповідно, вимагає самоосвітньої компетентності. Однак практика професійної освіти ще не забезпечує належним чином підготовку фахівців до самоосвіти. Одна з причин – це недостатня розробленість шляхів освоєння можливостей інформаційних технологій як інструментів самоосвіти. Самоосвітня компетентність включає морально-сміслову спрямованість самоосвітньої діяльності, базове орієнтування в предметі, методологічну культуру особистості, її комунікативний досвід, досвід орієнтації в інформаційному середовищі, практичне використання комп'ютера тощо.

Самоосвіта зазвичай розглядається як добровільна і систематична діяльність, як отримання знань шляхом самостійної роботи. Адаптація особистості до швидких і різких змін в економічному, суспільному, політичному, культурному житті може проходити з мінімальними витратами за умови різнопланової підготовки особистості до професійного і соціального життя. Тому доцільно пов'язувати самоосвіту з пошуком і засвоєнням соціального досвіду, накопиченого людством, з психологічною, теоретичною і практичною готовністю індивіда до самонавчання як основи самоосвіти; сформованістю потреби в знаннях, уміннях і навичках роботи з книгою та іншими джерелами науково-технічної, виробничо-технічної та суспільно-політичної інформації; забезпеченістю загальної комп'ютерної грамотності людини, що створює передумови для подальшого підвищення інформаційної культури кожного працівника. Відомий американський учений Чарльз Хей трактує процес самоосвіти як джерело життєвої сили і дотримується ідеї, що слід контролювати своє самонавчання і приймати самоосвіту як життєвий пріоритет. Процес самоосвіти вчений трактує як джерело життєвої сили [10, с. 134]. Для усвідомленої самоосвітньої діяльності особистості необхідно набути досвіду

самоорганізації, тобто вміння планувати, реалізовувати і контролювати результати самоосвіти.

Відмінною особливістю самоосвіти є навмисне звернення особистості до неї, систематичність роботи, яка планується як життєво необхідна. При цьому спостерігається чітке уявлення сенсу і мети самоосвітніх дій, завзятість у подоланні труднощів пізнання, у яких – навмисний відхід від відпочинку під час роботи, свідоме управління своєю життєдіяльністю. Слід зазначити, що самоосвітою людина може займатися не тільки через власне бажання, з огляду на власні інтереси, а часто під тиском зовнішніх причин. Такими причинами можуть бути вимоги до підвищення кваліфікації, прагнення піднятися службовими сходами, підвищення заробітку тощо. У цьому випадку самоосвітня діяльність може бути не менш інтенсивна і напружена, ніж у випадках задоволення пізнавальної потреби. Однак без виховання емоційно-вольових якостей, без сформованості досвіду пізнавальної діяльності та потреби в ній людина не в змозі добровільно займатися пошуком і засвоєнням знань, не може систематично і цілеспрямовано розвиватися.

Актуалізація потреби в самоосвіті в особистості дуже індивідуальна. Причини можуть бути зміни якихось зовнішніх умов (хоча і не обов'язково), але найважливіше те, що відбувається усвідомлення того, що самоосвіта – спосіб реалізації своєї внутрішньої свободи, що суб'єктивно фіксується. «Підвищення відповідальності, – зазначає С. Л. Рубінштейн, – за свої дії в умовах свободи вибору підкреслює значущість розвитку свідомості особистості. Без свідомості, без здатності зайняти певну позицію, особистості немає» [6, с. 245]. Самоосвітня діяльність викликається потребою, народженою в надрах соціального інституту, у певному типі соціального суб'єкта з набором функціональних характеристик. «Рівень і характер реалізації самоосвіти як виду діяльності залежить від регуляції поза інституціональними і інституціональними діями. Відповідно, і механізми цих соціорегулятивних дій різні» [4, с. 27], – підкреслює у своєму дослідженні Г. Зборовський. Він обґрунтовує інституціональну дію щодо самоосвітньої діяльності і помічає, що специфіка виду соціального інституту, з яким пов'язана або у рамках якого здійснюється самоосвіта, накладає свій відбиток на її характер [4, с. 28]. Самоосвіта за своїм характером зумовлена інституціональним розвитком суспільства, функціонує в його руслі, проте вже за визначенням вона не є інституціональним видом діяльності, тому виходить за межі інституціональних стереотипів і зумовлює нові типи соціальної організації суспільства.

Слід відзначити, що самоосвіта особистості є варіативною освітою і представлена в різних формах і видах, що забезпечує максимальну свободу вибору і мобільність особистості, надає вибір своєї траєкторії розвитку як сфери ініціативи і відповідальності. Самоосвіта ідентифікується з широким спектром

різних видів діяльності, таких як читання літератури, відвідування театру, малювання, музична творчість, навчальна діяльність, взаємовідносини з близькими людьми, перегляд телепередач, спілкування, робота, що поєднується з навчанням, і т. д. Це неоднорідне явище виступає й у вигляді самостійної автономної діяльності, і в якості фонового пізнавально-комунікативного супроводу інших видів діяльності. Самоосвіта дає можливість особистості адаптуватися до мінливих умов, дає вміння долати можливі труднощі, які впливають на всі аспекти її діяльності, і можливість справлятися з різними життєвими ситуаціями. Саме тому самоосвіту особистості не можна розглядати як задану завершену освітню норму. Може йтися, скоріше, про безперервний саморозвиток, унаслідок чого самоосвіта в сучасному суспільстві стає програмою розвитку суспільства й особистості в ньому.

Висновки. Існування системи освіти в сучасних умовах поширення інтернет-ресурсів неможливе без розвитку самоосвітньої активності, тому що нові освітні технології пов'язані з комп'ютеризацією процесу навчання, як і все життя суспільства. Перехід до нової парадигми освіти з домінантою самоосвіти пов'язаний із прагненням людини зосередитися на собі, піти від впливу ЗМІ, кіно- і телефільмів, масової культури в цілому. Комп'ютеризація і поширення Інтернету посилили снагу до самоосвіти, тому що саме в процесі взаємодії з екраном людина дістає можливості дізнатися про світ, про проблеми, що цікавлять тільки її. Тому соціальні, економічні, політичні, культурні передумови розвитку освіти збігаються з індивідуально-особистісними потребами людей у посиленні самоосвітньої діяльності. Самоосвіту слід розглядати як соціокультурне явище, що пов'язане не лише, а у ряді випадків і не стільки з освітою, скільки з розвитком суспільства в цілому. Соціальні наслідки функціонування і зміни характеру самоосвіти все більше позначаються на розвитку суспільства і є значущими чинниками майбутніх трансформацій в усіх сферах людської діяльності. Формування потреби до постійного вдосконалення, освіти і самоосвіти, формування соціально зумовлених ціннісних орієнтацій особистості є найважливішим критерієм результативності самоосвіти. Таким чином, вона не лише створює умови щодо самореалізації, а й безпосередньо бере участь у формуванні особистості.

Сучасна освітня система націлена на засвоєння закономірностей явищ і процесів, багатьох способів дій, у тому числі й способів самостійного придбання знань і їх умілого практичного використання. З одного боку, знання значно ускладнюються за своїм змістом і характером, вони, здавалося б, вимагають інституціональної освіти, участі навчальних закладів, педагогів, активного використання сучасних методик тощо. З іншого боку, у окремих груп людей спостерігається прагнення до збільшення індивідуальної роботи

з інформацією та самоосвіти. Тобто відбувається поєднання потреб особистості і в інституціональній освіті, і в самоосвіті, які по-справжньому ефективні, коли взаємодоповнюють одна одну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. New York, 1973. 944 p.
2. Бурлука Е. В. Самообразование личности как социально-педагогическая проблема. Харьков : ЧПИ «Новое слово», 2008. 180 с.
3. Бурлука О. В. Формування готовності до самоосвіти особистості в умовах сучасного освітнього процесу. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. 2015. Вип. 45 (II). С. 151–158.
4. Зборовский Г. Е. Самообразование в условиях формирования новой образовательной парадигмы. *Гуманизация и гуманитаризация профессионально-педагогического образования*. Екатеринбург, 1994. С. 23–41.
5. Оконь В. Введение в общую дидактику. Москва : Высш. шк., 1990. 381 с.
6. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. 2-е изд. Москва : Педагогика, 1976. 341 с.
7. Сериков В. В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. Москва : Логос, 1999. 121 с.
8. Тоффлер Е. Третья волна. Київ : Всесвіт, 2000. 480 с.
9. Тоффлер Э. Шок будущего. Москва : АСТ, 2002. 557 с.
10. Hayes C. Beyond the American Dream. Lifelong learning and the search for meaning in a postmodern world. Wasilla : Autodidactic Press, 1998. 365 p.
11. Schlechty Ph. C. Schools for the XXI century. Leadership Imperatives for Educational Reform. San Francisco, 1990. 192 p.

REFERENCES

1. Bell, D. (1973). The Coming of Post-Industrial Society. New York.
2. Burluka, E. V. (2008). Samoobrazovaniye lichnosti kak sotzialno-pedagogicheskaya problema. Kharkiv. CPI «Novoye slovo» [in Russian].
3. Burluka, E. V. (2015). Formuvanya gotovnosti do samoosviti osobistosti v umovah sushasnoogo osvitnogo protsesu. *Visnyk Harkivskogo Natsionalnoho Pedagogichnogo universytetu imeni G. S. Scovorody – Bulletin of the Harkivskogo Natsionalnoho Pedagogichnogo universytetu imeni G. S. Scovorody. Series: Philosophy, 45 (II), 151–158* [in Ukrainian].
4. Zborovsky, G. (1994). Samoobrazovaniye v usloviyah formirovaniya novoy obrazovatelnoy paradigmy. *Gumanizatsiya I gumanitarizatsiya professionalno-pedagogicheskogo obrazovaniya – Bulletin of the Uralskiy gosudarstvennogo professionalno-pedagogicheskogo universiteta. Ekaterinburg, 23–41* [in Russian].

5. Okon, V. (1990). Vvedeniye v obschuyu didaktiku. Moscow. «Vyschaya shkola» [in Russian].
6. Rubinshtein, S. (1976). Problemi obschey psihologii. 2-e izd. Moscow: Pedagogika [in Russian].
7. Serikov, V. V. (1999). Obrazovaniye i lichnost. Teoriya I praktika proektirovaniya pedagogicheskikh sistem. Moscow: Logos [in Russian].
8. Toffler, E. (2000). Tretya Volna. Kyiv: «Vsesvit» [in Ukrainian].
9. Toffler, E. (2002). Shok budushego. Moscow: AST [in Russian].
10. Hayes, C. (1998). Beyond the American Dream. Lifelong learning and the search for meaning in a postmodern world. Wasilla: Autodidactic Press.
11. Schlechty, Ph.C. (1990). Schools for the XXI century. Leadership Imperatives for Educational Reform. San Francisco.

Бурлука Елена Викторовна, кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры культурологии, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

САМООБРАЗОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ В ПАРАДИГМЕ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Исследована ориентированность современной системы образования на активность личности, самостоятельность в выборе тематики и времени усвоения информации. Отмечено, что переход к новой парадигме образования с доминантой самообразования совпадает с индивидуальными потребностями людей и происходит при сочетании институционального образования и самообразования. Самообразование личности рассмотрено как социокультурное явление, которое связано не только с образованием, но и с развитием общества в целом.

Ключевые слова: самообразование личности, самообразовательная деятельность, информатизация общества, самостоятельность личности, образовательная парадигма, система образования.

Burluka Olena Viktorivna, candidate of philosophical sciences, associate professor, associate professor of department of cultures of the Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

A SELF-EDUCATION OF PERSONALITY IS IN PARADIGM OF MODERN EDUCATION

It is investigational as in a oriented of the modern system of education to activity of personality, independence in the choice of subjects and time of mastering of information. It is marked that passing to the new paradigm of education with the dominant of self-

education, coincides with the individual necessities of people and takes place at combination of institutional education and self-education. The self-education of personality is considered as the sociocultural phenomenon, that is related not only to education but also with development of society on the whole.

Keywords: *self-education of personality, self-education activity, informatization of society, independence of personality, educational paradigm, system of education.*

